

فلسفہ سازی زربہ کی نیپ! - باشی سہم . . نازاد حم

دستپک:

لے گئے انہوں نے دا بہ چہ کی فلسفہ لےوے تہ گئے ین کردی
فلسفہ سازی لے خہ تاز کردی وے بے رد وامدایہ. ئم کردیہ نہ
وہ نہیہ و نہ گوتنی بےش، بہ کو کردیہ کی بے رپرسیارنامہ نہ و
ویستیش بہ دانایہ و ئم ویستیش لے فہمی ئہ فینداری بہ ئم
دانایہ خہ نیشاندات، لے کہ تایشدا ہر فہلہ سوو فہ، کہ ہاوہی
دانایہ و بگرہ تاکہ ہاوہ شیتہ. کردی ناوبراو بریتینیہ لے
زربہ بے babble و زروہی، تہ نانت لے گے کردنی ئوہی، کہ
لہیہا ہینابین. ئہ بہ تہ کردی فلسفہ فہ کردن زہد ہیکردن و
چہ قاوہ سہیش ناگہ یہ نہت. کردی فلسفہ سازی تہ نانت ئوہی
ناگہ یہ نہت ہر کہ سہ و بہ ئارہ زووی خہ بہ تہ گے کردن. کہ وابہت،
فلسفہ سازی کردیہ کی ہہمہ کی نیپ، بہ پچہ وانہوہ فلسفہ سازی
کردیہ کی دژوار و ناسانایہ و بہ ساگہ لہ کی ہہمہ ویہوہ گرہ دراوہ.
ہاوکات فلسفہ سازی لے زروہی و چہ نہ بازی جیاواز، لے و شتہ
جیاواز دہشدامان و سہ رسوہ مان ناساز نہت. ئہ گچہ فلسفہ سازی
سہ رقاہ ہوونہ بےوہی جہیہاس و جہیہاس نیپ، لے فلسفہ سازی
مہرامہ کی مہ بہ ستگہ ریشی لے خہ یہا حہ شارداوہ. واتہ لے گوتراوی
فلسفہ فیدا مہ بہ ست و نامانچ پہ نہانہ.

گوتنی فلسفہ فہی گوتنہ کی ہزریہ

بہ پہی ئوہی کردی فلسفہ سازی کردیہ کی زہینی پوختہ ئمہ ئوہ
دہ گہ یہ نہت، کہ ہچ شتہک تہینہ گے شتن دروستبکات ناچہتہ خانہی
فلسفہ فہوہ. ہہ موو گوتنہ کیش نہ توانہت خہ وک گوتنہ کی فلسفہ فہی
نیشاندات بہ فلسفہ فہ دانانہت. بہم شہوہیہ، دہ شتہ ہپرسین: گوتنی
فلسفہ فہی چہیہ؟ یاخود گوتنی فلسفہ فہی چہ جہرہ گوتنہ کہ؟ گوتنی
فلسفہ فہی بریتنیہ لے گوتنہ کی کہ نہ کرہت (دیاریکراو) و کراوہ، وہلی
ئمہ ئوہ ناگہ یہ نہت، گوتنی فلسفہ فہی بہ سنور و بہتخوبہ. لے
ہہ موو ئوہانہ گرنگتر گوتنی فلسفہ فہی بریتنیہ لے گوتنہ کی ہزریہ،
لے شیکردنہ وہیہ کی ئاوہ زیانہی ئوہ شتانہی دہ بن بہ بابہتی
شیکردنہ وکہ.

وہہ ای ئوہ، کردی فلسفہ سازی کردیہ کہ لے گہہان بہ دوای زانین،
گے شتن بہ استیہ، بہ دانایہی، کہ پہویستمانہ. پہویستمانہ،

چونکه نیمان. ولى ئىم كردى سانا و ساكار نىي، بگر
 دژواريش. ئىم كردى خى بىو لى كردى كانى تر جىادى كاتىو، كى
 تىامانى قو و پوخت دىكات بى بناغ بىخى. هروها كرى
 فلسفە سازى دىيولت وىك بىر كى سرتاسرى و يىكانگىر خى
 نىشانىدات. گىانى فلسفە بىدوای زانين گىانى بىدوای استى.
 بىپى ئوى استى هميشه ون و نا-ئامادى، هر لى بىرئوى
 فلسفە بى پويستى بىم گىانى. ئىم گىانى گشتى و هملاين،
 بىردىواميش.

فلسفە لى بىرئوى گومان دىكات استى همبىت، ئىم و ايلدىكات
 لى گىانى بىدوای استيدا بىردىوامبىت. ئىم لايىن لاي پىل يىك
 Paul Ricoeur ئاقارىكى تر وىردىگرىت، ئىم بىش لىسرى ئو بناغىيى
 گىانى بىدوای استى لىنوان دوو لاداي. لايىك برىتى لى حالدىكى
 كسى(شخسى) و ئوىتر تىماشاكردن بى بوون. كىوابىت گىانى
 بىدوای استى گىانى بىدوای شتى تىنها ئو كىس دىكات، كى
 مافى همى ئو گىانى بىكات. گر بوونى ئىم كىس واتى همبىت و
 بىمانا نىبىت ئوا تىنها ئىم كىس مافى ئىم پرسىاركردنى همى.
 ئىم و بى يىك گىانى بىدوای استى واتى گوتنى شتىكى باش بى
 گشت، بىس ئىم گوتن تىنها برىتىنىي لى گوتنى هرچ شتىك، كى
 بگوترىت. بىهمى ئىم گوتن شوى دىشىت من(هرچ منىك) ئامادى بىت لى
 بووندا، واتى گوتن كى دىبىت بىهمكارى ئوى، كى شوئىم لىناو
 بووندا همبىت. ئىم بىش ئوى دىگىنىت، كى يىك لىگى گىانى
 بىدوای استى بىدوای شوئىك، پىيوىندى لىتىك، بووندا دىگىنىت
 (1). بىئوى بىقوى لىو بىوانين، كى يىك دىبىت پويستىمان
 بىو دىبىت همبىستىك لىئاست وشى گىانى اندا بىكىن.

فلسفە سازى گىانى بىدوای ئاس

گىانى ئاسىيىكى نويمان بى دىستىردىكات. ئىم ئاسىيىش ئو
 كاتىي، كى دىزىين. گشت كاتىكان گىانى خىيان پويستى، يان
 همو كاتىك ويستى خى بى گىانى همى، ئىبىت گىانى بى خوئىقانى
 ئاس. ئىم ئاسىي، كى بىرههمى بىشدارى منى(هرچ منىك) لى جىهاندا
 شوئىكىش بى خىنوئىكردن و. جىهان، كى ئىستى منى چركى
 ئامادى بوونى ئو منىش. لىر و دىشىت بگوترىت فلسفە فەكردن
 هم وىك بى نىشتى جىبوون لى جىهاندا و جىخكردنىش لى ئامادى بوون
 لىو جىهان. كىواتى فلسفە فەكردن لى جىهاندا، لىو شوئىنى دىزىين،
 كىشش بى پوچىكردنى نامىي، وكىترىش مىشكردن لىسرى بوون بى
 بوون وىكى ئاماد و زىفارىر بىو تىگىرانى بوونمان لى

شوئڼځکدا دښوونن، لږشوو دځگڼو او سږکردنې پرېسې گشت
فلسفېکردنېک هڅگاويکې نوږې بې تځگځيشتن لې بوونمان، لېو
جځگځي تيايدا ئامادېن، بېم پږې او ئاسې نوږېي فلسفېکردن
هېماندېداتې ناوېوې بېجړک لې جيهاندا ئامادېماندېکات، ک
لېتېک او يتردا لې ووبېووبوونېو دابېن، ديارې او يتر يېکېک
لېو چېمکانېي فلسفېوې نوېي ژئواو وېک دژې جېمسري خود بېکاري
دېبات، لې لېم دژېکارېردنې ئېمې بې ووخسارېکې تر ئاشنادېکات،
بېو کسېي لې منېوې دوورې. تاکې سېچاوېيکې ئېم ئېتيکې او
فېنېمېنلېژيايېي دېموچاوي خودې خې ووبېووبوونېو دېموچاوي او يتر
دېکاتېوې. تېنها لې ووبېووبوونېوېي دا دېموچاوېکان
بېرېکتردېکون، ووبېووبوونېوېي دېموچاوېکان بې لېفېناس
Levinas ئېوېمان پېدېن، کې تېنها دېموچاويان بې ئېم
ووبېووبوونېوېي هېي. لېرې دېموچاوې ئامرازې. کېوابېت کاتېک
ئېمې فلسفېدېکېين هېم لې ناو بوونې خېماندا جېگېرين و هېم بې
بوونې، بې ئامادېبوونې، او يتر ئاشنادېين، اوېي ئېمېي بېم
ئاشنا بوونې گېياند، کېوايېکېردين درک بې ئامادېبوونمان لې
جيهاندا بکېين فلسفېکردنې، فلسفېکردنېکاني فېلېسووفېکانې،
او ئاسې تازېيېي، کې ئېمې لې بوونماندا پېگېيشتووين، دېشکرت
فېلېسووفېکان هېکېن، بېس لې هېکېکانيانېوې شت فېردېن، کردنې
هېکېکانيش بې زېرتړگېانې بېدوایي استيدا. گوما نيشناوېت،
جياوازي لېنېوان شېوازېکاني بېرکردنېوېي فلسفېفيدا بوونې هېي،
يان شېوازېکاني بېرکردنېوېي يېکې جېر نېن، لې بېردېوامې فېلېسووف
لې پشکېين بېدوایي استيې سېرجېمي شتېکان دېگېت و فېشماندېداتې
ناو ئېزموونېک لې تېژيانېکې نوېوې. بېيې جياکردنېوېي فلسفېفې لې
زېرېيېي (چېنېبازي، درېژدادېي) جياکردنېوېي فلسفېفېي لېو شتېي
پېويستناکات، او شتېي نامانگېنېت بې هېچ شتېکې. پېويستي ئېمې
بې فلسفېفې پېويستيې بې او شتېي هانماندېدات بېرېکېينېوې و ئاسې
بدېزينېوې.

فلسفې لځگې چې نلېدان يې کناگرېتېوې

کېوابېت ئامازې بېئېوې دېکېين، بېپېي اوېي فلسفېفې
بېرکردنېوېي، يان بېرکردنېوېي لېمې بېرکردنېوې، ياخود
بېرکردنېوې دېستېمېدېکات، ئېمې وادېکات فلسفېفې نېتوانېت لې
دېرېوېي او کردېي کاري خې بکات و جگې لې بېرياري شتېکې تر
بکات بې مېگېي مېبېستي خې. ئېمېيش بېجړکېي تر وادېکات هېچ
هاوخېمي و هاوهېوېستيېک لېنېوان فلسفېفې و زېرېيېيدا نېبېت.

زړې ربړۍ، که ټکټکټکټ ل ګوتنۍ کی دوو بار ساز و اتاسازنډر نیې و پېش ل د مامک و نیشانی لوانلـو ل بمانای و لگډ فلسفۍ شدا یکناکرټو. بې پوچۍ کړدنۍ وې گشت پر سۍ کی زړې ربړۍ پوچۍ کړدنۍ وې ئو بېشۍ ل ګوتن، که د شت ن و تر ټ، ئو بېشۍ هر ل سـر ټاو د چټۍ خانۍ گوتراو سواو کانۍ و. لېشۍ شدا زړې ربړۍ بریټیې ل ګوتنۍ گوتراو و ګوتنۍ گکراو. ئم یش وادۍ کات زړې ربړۍ پیدکان ټټوون بـخ و نـبین و خـشيان ل کړدۍ گډلۍ کی پل و پـرت و زـد ټټ ټامـز بریټیکـن. لـمیانۍ گشت زړې ربړۍ پید کیشدا و اتا بـوپۍ مـبـستـو دـمر ټـر ټ و ئو یش ل ګوتندا د هـنـر ټو، که ناپـویست و ناکاریگـر. کاتـک ګوتن بـمانای و گـکـردنۍ گکراو بـر هـمد هـنـت، که ګوتن و اتا ل خـیدا حـارنـادات. ئم و زړې ربړۍ پیدکان ناتوانن هیچ ټگۍ یشتنـک پوچۍ بـکـن و هیچ ټټکیش ل داما پنی هیچ جـر ماسکـکدا نابینن، نـک هر ئو بـگر دـبن بـر هـم هـنـری دنیا پید ل ماسک و ئاماژۍ بـ و اتا. ئم یش ل سـر ټـکی تر و ئو و مان پـد بـټ، بـد کـردنۍ زړې ربړۍ بـ چـکـدادانۍ ئو بـش ل ګوتن ل خـد گـر ټ، که ناتوانـت ټگۍ یشتنۍ کی نو دروستبکات.

بـ پـی ئو و ی کـردۍ زړې ربړۍ پید ل دروستکـردنۍ ټگۍ یشتنۍ و دوور، ئم وادۍ کات زړې ربړۍ پید بـ پـسـیـک ل قـسـکـردنۍ ناسـستـمـاتیک و ناکـنـر ټ. ئو بـر بـستانۍ یش زړې ربړۍ پید ل ناو ټگۍ یشتنۍ کانمان دایدنـت، پـگۍ بـمانای ل ګوتنۍ کانمان بـهـزدۍ کات و شوـنـک بـ و اتاسازی و وونکـردنۍ و پـویست بوونی نابـت. ل زړې ربړۍ پیدا هیچ نیگـرانـیـک، یان سـمـینـو و پـک جـی دیار نیې، چونک ل ناو زړې ربړۍ پیدا ئو و د و تر ټ گومان و نیگـرانـی ل پاش خـی بـجـنا هـت. بـی د ټټین: ئم زموونی زمان و بیرکـردنۍ و ل فـلسـفۍ ئم زموونۍ کی دژ زړې ربړۍ پید و کارۍ کی سانا نیې. ئم یش ل بـر ئو و ی ئم زموونی فـلسـفۍ ل سـر ټـر ټ امان و سـر کـردنۍ کانمان کاریگـری ل پاش خـی بـجـد هـت. دواتر فـلسـفۍ حـا ټـکی تریشمان لا دروستدۍ کات، ئو یش ئو و ی، که فـلسـفۍ بـ ئوانۍ تر و گـر مانـدۍ دات، د مانـخـات ناو کـم گ و لگډ بـر پـرسـیارۍ تیشدا و بـ و و مانـدۍ کات و. فـلسـفۍ فـکـردن، که کارۍ خـستـن و و ی دید و بیر، ئم بـجـر کی نا هـم مـکی و لـژیکی، تـا ادۍ کی زړه هر ئو و یش فـلسـفۍ فـکـردن ل زړې ربړۍ پید جیادۍ کات و. هر ل بـر ئو و هـمیش ل هـزی هـز ر قانا ندا ئم زموونی هـزی نو نمایشدۍ کـر ټ و سات و خـت کان ژر پـرسـیار و گومانـد خـر ن. ئم بـت کـل پـوری ټـشـبیری و پـروـردۍ یـ مر قـایـتیش هر

لښه رسايي ته و ژر پرسيار و گوما نخستنا نه به ئا کامد گات و له و کله شان نش خايد بته ووبه ووي مرقه د بنه و. له و د کرته قسم له سر ته و بکين، ته و د مای زربه يي وک فقه مای زاي گوتن خي نيشاندات، شو نه ک به گوتني له ژيکي نام نه ته و بووني بيرکردنه و له ژيکيش نه ست م و ناشياو د بته. له به رته وای زمان و له ژيک يه کانگيرن ته م واده کات له ژيکيوون داوای ته و مان له بکات زمان کاریگه رانه به به کاربردن بخين (2). ته م شو به به کاربردني زمان ته گا له زربه يي د گرت و دوژمني گه ورای زده يي exaggeration شه. هاوکات ته و کله ته پيست م له ژيکي له ردا، له جياکردنه وای فله لس فله له زربه يي، په ويسته ئامازه ي به بکرته ته وای، که فله لس فله خله تکی گه ردونايي و گشتي هه ي، ته م لاي نه واده کات له فله لس فله دا ست م مای زمانه وانبي کاري خي بکات، که ته و يش بيرکردنه و به ره مده نه ته. خله ستی بيرکردنه وای فله لس فله خي له ودا پوخته کاته و، که شه واز کاني بيرکردنه و جه راو جه رن. که وابه ته گوزار کردن به شه وازی جيا شه واز کاني بيرکردنه و ديسه په نن. مرقه، که زاني به بيرد کاته و؟ له ته و يش خايد بته بيرکردنه و چي ده گه نه ته. وونه، که هه ر که سه و شه وازی بيرکردنه وای خي هه ي و ته و شه واز شه به په ي ده ز جياکان گه اني بنه مای د ته سر، به م بيرکردنه و جيا واز کانه شياو له به رد م زربه يي ده که نه و و نه شه جيا وازی له بيرکردنه و م ترسيه به سر په که نه واته. د کرته که سه کی ئايني جيا واز تر له که سه کی سياسي بيربکاته و د شکرته که سه م ده رانه بيربکاته و که سه کی تر نام ده رانه، ته به ته بيرکردنه وای هه رزه کاریکيش له بيرکردنه وای پيرک جيا ي، ته م جيا وازيانه نامانگه ي نه ته و ته امانه ي به بين بيرکردنه و جياکان له زربه يي که سه کان به پرسيارن.

لٲژيکيبووني فٲلسفٲ بٲگهنا نوځي

[illegible]

تو ژیندو له و بارو یو د کات، چېن شت په س ندرکراو و باش بهت؟
نمیش له گ له لک ووو و فري ن وو مان د کات نك هر فلسفه له
زربه یی جیا بک یندو، که خای ن وو یان شای نوان له ژیکیبوون و
نال ژیکیبوونمان بیرد خاتو، به کو له لکای جیا کردن وای شتی
به لک دار له شتی به به لک به و ش د لک یین، زربه یی کرد یه که له
گوتنه کی ناسه ست ما تیکی به به لک.

گومانی ناوت، فلسفه ن وو مان بیرد خاتو، چېن د توانین
خنه یان له توانای به لک ه نانو و مان ه بهت و له م حا ته شدا ن وو ی
گرنگه ن م لایه نانن: چېن به یارب دین؟ ن وو ی پیدان ناکام، یان
د رن نجامی استه قیند چېن پید لک یین؟ ه رو ها چېن گریمان په کد ت؟
ناشکرایش هیچ یه که له م لایه نان له زربه یی دا ناماد نین و به ی
زربه یی ش ناکار ت و تا دروستک ربه ت. هاووخت له گفتوگو
فلسفه فیه کاندا په ویستمان به به کار بردنی چ ن دین و اتای شکار یی،
تا ن وو ی د مان و ت به لک نین و په س ندرکراویشبه ت، و لک: پر میس
premise یان سه ر ت، په ش کی، به لک، ناکام یان د رن نجام،
که تایی، په یو ندی ته یی، زار او، تایب ت و گشت ه هتد. دیار به
فلسفه په پرسپاری چېن به زانیند کی دنیا د لک یین؟ ه میش
م سه له یی کی، یان پرسپاری کی بند ته یی وو. به و اتای کی تر، گهانی
به رد وامی فلسفه په دوا ی زانیند کی په س ندرکراو، باو په کراو و
استیئام ز ه رو ها ن وو یش، که چېن زانین به هئام زد بهت خودی
ن وو پر سه ئا ز مان به شکار د لک فلسفه تیایدا به ره مد ت،
یان فلسفه در لک به ه بوونی خای د دات.

سه رباری ن وو ی لای سه ر و باسکرا ه ما به ن وو یش د ک یین، گر ن م ی
مرق تا ه نووک له و حا یند بوو به تین به د بهت (به د بای)
فلسفه ه بهت؟ له و ش حا یینین پر سه ی فلسفه فکردن، که له ت لک
له ورد بوون و و پشکنیندا دست له ملان، چ ند و اتای به به رد وامی
فلسفه ه یی. به رد وامی فلسفه په ویستی به به یی فلسفه یی، به
ن وو شتی ه موان که د کات و، چونک ه موان له ناماد بوونی
فلسفه ف، له و شتی بیر له ن م د کات و، له بوونمان، له
ه نووک یی زیانمان، سوودم ندین. ن م یش به یی ن وو د لک و تنی
فلسفه ف له یی نانی که ن وو به و پرسپاری د ستیپ کردو "ن وو شت
واتای چیه" (3)، له ن م به و اتای ناکت، که فلسفه ف کاری
دو و پا تکردن و یی. سه ختیش ن م ی مرق له و حا یند بوو به تین بیر
فلسفه فیه خای له بیر کانی تر به و جیاد کات و له په یو ندیانی
به دو و پا تکردن و و ز د یی و. دیار فلسفه ف خن له
ه و ست فلسفه فیه به سه ر چوو کان د گرت، د بهت به گوشار به سه ر
گ له لک ته لک یشتی تر، که خای له ت کیاندا له ناک کی د بین ته و، که

بە يەكلاکردنە وەي شتەکان بە پەرەش و ھەنگاویش بە گەشتن بە ئاکام دەنەت، کە بە گە و یشە شتەکان دەچەتە خوار تا بگاتە ئو شوێنە ی پەینە گەشتووین. ئەمەیش بە پەیی ئو وەي خەمی فەلسەفە سەراخکردنە لە و شتە هیچ لەبارە ی و نازانین و پەینە گەشتووین، لەوانەش سەرتر دەکارەت وەک "چالاکییەکان یان تەئەپە (چارەسەر)" (4) تەماشای بکەرەت. بە ئو وەي فەلسەفە گشت ئەمانەیش بکات پەویستی بە وەي یەسکئامەز riskful بەت. ئو ئەستایەیش، کە فەلسەفە تەبایدە ژیت بەرھەمی ئو یەسکە ھەزریانە ی پەشتەر کردوونی. یەسکەکان فەلسەفە یان بەر و ئەزموونگە لەکی جیا و فرە ئاستە بردوو. کە وایەت کاتە فەلسەفە ئاسەکان دەخاتە ژەربەسەر و، لەمانە پرسەت چەند ئە و شتە دروستە؟ پرسەسەر بووناویدە- مەتەفیزیکیەکان دەورژەنەت، دەپرسەت: سەرچاوەکانی زانین چیە؟ ئەرکی زانین چیە؟ سروشتی زانین چیە؟ چەن زانین بە دەست دەنەرەت؟ ھەموو ئەمانە پەمانەت فەلسەفە خە ی لەسەر جەرگە گوتنەکان دەھەنەت، تەگەشتن بە دەست و بەدات، کە ئەمەش ھەرنە و مان پەویستە. لەر و دەگەینە ئو بینینە، کە فەلسەفە بە وەش لە زەربەیی جیادەکەین و، کە فەلسەفە تەگەشتن و لەکدان و دەگەینەت و ئەمەیش تەمەزەیی ئەمە ی مەف بە ئو و نیشانەدات، کە خەمان لە بیر سوو و نەزەک بپارەزین.

شەیی فەلسەفە بە گەشتن بە زانین، زانینی ئەستە

سەرباری ئەو وەي لای سەر و سەبارەت بە زانین و ترا، دەکرەت بە پەین: شیاو پرسەسەرکی فەلسەفە بکەین بە ئو وەي لە فەلسەفە دا پەسپەین؟ ئایا ئەو زەدە پەیی؟ پەمانوایە نە ھەر فەیلە سووف بگرە مەفە سادەش دەکارەت پرسەسەرکی فەلسەفە بکات. بە نموونە ھەمووان دەکرەت پەرسین بە ئاسمان لە گشت شوێنەکان بەسەر سەرمان وەي؟ ئەمە گەر پرسەسەرکی فیزیایی بەت لە ناو خندا فەلسەفەیش. یان بە دەت کە تایی ژیان مەرگ بەت؟ ئەمەیش دیسان و پرسەسەرکە، کە گشت یەکە لە ئەمە، چ پەسپە بەت لە فەلسەفە و چ کەسکی خاکی و بە ئاگا لە زانست و فەلسەفە، دەتوانەت بیکات. ئاشکرایە وەمانەکان زەرجار ئەستە تەگەشتنە ئەمە بە پرسەسەرکە نمان دەستەنیشانەکەن. ئەو دەمەش بەم جەرگە دەینەگە، واتە، کە ئامانجەک لە گەکردنەکانماندا بە دیدەکرەت و ئەو ئامانجە سنورەک بە ئو وەي گەدەکرەت دادەنەت، لەو حاڵەیدە بین ئەمە شتەکمان بە گوتنە ھە ی. واتە شەو و گوتنەکانمان جیاکارەیی دروستەکەن و ساتە و خە یان لە گوتنە دا پارەزن. گوتنە ئەمە گوتنە خەمان، ئەو گوتنە ی ئامانجەک لە پەشت گوتنە وە ی، ھەر ئەو ئامانجەش واتە بە گوتنەکانمان دەبەخشەت و

ئۆلۈمۈش، كە گوتراۋ لۈۋ جىاد كاتۋ بىجىركى تر گوتراۋ، يان گوتراۋ و ھىچ واتا يىكى نىپكاۋ. لىر جىخترىدنىك لى گوتن و لى واتاپىكان نىك لى شتىكى تر. بىرىشمان نىچىت گشت فلىس فلىكردنىك پىيۈندى بى ئامانچىكى دىارىكراۋ ھەي. بىشك لى ئامانچىكان پىيۈندىيان بىۋىۋىي، ئۆۋ كىسى فلىس فلىك دىكات دىۋىۋىت زانىن بىدستبەلىت. واتى، تىگىشتىن لىسرى شتىك بىدستبەلىت نايىزانىت. كىۋاتى كىسى فلىس فلىك ر بى ھىۋا چار سىركردنى كىموكىيىكان، فلىس فلىك دىكات و ئۆۋ بىشايان لى تىگىشتىدا پىد كاتۋ كىللىنى گىۋور يان لى زانىنىدا بىرانىر بىۋ دىاردى دىروستىكردۋ، كى قابىل بى گوتن، يان بىۋ شتىۋى فلىس فلى بىسرىۋ دىكرىت. بىم جىر ئۆۋى فلىس فلىك دىكات بى گومان لى تىگىشتىن و زانىن كانى و دىۋىۋىت دىنىابىت ئايا ئۆۋى ئۆۋا دىزانىت و تىدىگات بىۋجىرىي و زانىن و تىگىشتىن كانى استىن. گشت ئىم شىۋ سىمىنىۋ و تىامانان جىرى گوتنىكانمان لىكدى جىاد كىنۋ و مرام و ىشيان دىستىشانىك. بىموونى كاتىك كىمىياناسىك پرسىارمان لىبارى ئىگ، يان كىۋۋىۋ لىد كات، يان كاتىك فىزىياناسىك پرسىارمان لىبارى بارستايى و كىشۋ لىد كات ۋاپىۋىستىد كات ۋىام كانىش كىمىيى و فىزىيى بن و لىخودى خىيانىشدا ۋىامگىلىكى زانىستى و لىدۋاينبارىشدا ۋىامگىلىكى فلىس فىي پىكبەلىن. ئىم جىر زانىستان پىشتر لىھىۋاۋى فلىس فلىدا بوون و دۋاتر ۋىك دوو زانىست لى فلىس فلى جىابوون تىۋ و جىابوون ۋىك شىيان ئاستى كارىكردنىكانىيانى لاۋازنىكردۋ. ھىروھى ۋ پرسىارانى كىمىياناس و فىزىياناسان دىكىن لىھىمان ئاستدا خىكانىكى سادى ناتۋان، نى ۋ پرسىارانى بىۋ جىر بىك و نى ۋىام كانىشيان لىئاست ۋىامى كىمىياناس و فىزىياناساندا دىبىت. بىيى ئۆۋ ۋىامانى كىمىياناس و فىزىياناسىك بىدستىۋى دىدات برىتىيى لى جىر گوتنىكى تايىتى سنوردار، سنوردار لى چۋارچىۋى زانىنكى دىارىكراۋ.

دىار نىزانىن سنورى نىي و زانىن كانىش سنور تىد پىلىن، بىام ئىم سنور ۋىك كىكان لىۋان زانىن و نىزانىندا تىناپىلىت. ئىمىش لى بىرئۆۋى نىزانىن ناچىت خانى زىربىيىۋ. نىزانىن كىردىكى لىۋ پرسىيى بى بىدستبەلىن زانىن دىت دىۋا، ھىرچى زىربىيى پرسىيىكى زىربار و بىم رام. ھىروھى نىزانىن دانىپىدانانىش بىۋ شتى تىناگىن و پىندىگىشتىۋىن، بىيى زىربىيى ناتۋان خى بىسرى نىزانىندا بىپىلىت ھىچ نىبىت لى بىرئۆۋى زىربىيى لىبارى شتىك ۋىي گوتراۋ و تىشىگىشتىۋىن.

هاوکات ل نزانين وو تگيشتن کي قو د ست ب ر د ب ت، ک ز ر ب ي ي نا توان ت ه ر گيز ئو د ست ب رکات. ز ر ب ي ي د ي و ت ل کونف ي کون کدا ب زانين بگات، ب و شت بگات ل ي ح ا ي ني. حا ي ن بوون ب ر د و ا م، چونک پ ر س ي و د س ت ه ن ا ن ي زانين ل ل ا ي ن م ر ف و ب ر د و ا م. کات کيش ل ه ن ر ي ب ر ي گ س ن Henri Bergson د پ ر س ن "باشترين کت ب چي، ک د س ا ي تر چا پ د ب ت ل و و ا م د ا د ب ت: جا ئ گ ر ب م ز ا ن ي ا ي خ م د م ن و س ي". ئ م و ا ت ا ي ئ و ي ئ م ئ و ش ت ي د ت ز ا ن ي م ا ن ل س ر ي ني ه چ ز د ب ي ي کيش ل و ب ا ر ي و ب ک ي ن ب ه ي چ ز ا ن ي ن ک ت ا ي د ت.

ک و ا ب ت، ئ و د م ي ئ م چ ن ل د د ي ن ه ي چ ز ا ن ي ن ب ر ه م د ه ن ي ن و د و و پ ا ت ک ر د ن و ک ا ن ي ش م ا ن ب ش و ن د ک ي ت ا ز م ا ن ن ا گ ي ن. ل ز ر ب ي ي د ا چ ن د ب ا ر ک ر د ن و ا م ا د ي و گ و م ا ن ي ش ل گ ي ز ر ب ي ي و ز ر د و و پ ا ت ک ر د ن و د ا ي ک ن ا گ ر ت و. ب پ ي م ت د ي س و ک ر ا ت ب ت د ش ت ئ م خ م ا ن و ک ن ز ا ن ن ي ش ا ن ب د ي ن ت ا ئ و ف ر ب ي ن چ ن ز ا ن ي ن ب د س ت د ه ن ر ت. گ ر ن گ ني ئ م د ز ا ن ي ن، ک چ ي ن ا ز ا ن ي ن، ب ک و گ ر ن گ ئ و ي ئ م ن ز ا ن ي ن چ ي ن ا ز a ن ي ن. ت ه ا ئ و ک ا ت ل و پ ر س ي ا ر ح ا ي د ب ي ن، ک ب م ج ر ي: ن ز a ن ي ن چي؟ د م ا ن و ت ه م ا ب ئ و ب ک ي ن، پ ر س ي ا ر ي ن ز a ن ي ن چي؟ ه ر و ک پ ر س ي a ر م ت ا ف ل س ف ي ي ک ا ن، ب م و و ن پ ر S ي a ر ي ف ل س ف چي؟، ب پ ر S ي a ر گ ل ک ي ي ش ي ل ف ل س ف د ا د ا ن ر ت، ئ و د م ش، ک د پ ر S ي ن ن ز a ن ي ن چي؟ م ر a م m a ن د ر B a z o o ن ل ن ز a ن ي ن، ک ل ن ز a ن ي ن ي ش د ر B a z m a n د ب ت ل س ر خ و ا ن ي ز a ن ي ن، ز a ن ي ن ي ئ و ي ن ا ي Z a n ي ن، د ا د ن ي ش ي ن. و ا ت، ن Z a n ي ن ب پ ا ي د a ک ر D ن ي Z a n ي ن ک ت ا ي د ت، Z a n ي ن ل م ئ و ش ت ي ا گ a ي m a ن ل S ر ي ني. ئ و ي ل ن Z a n ي n د a س ب ا ر ت ب ش ت ل ن و ق م د ب ن گ ني، ب ک و D a n b ن Z a n ي ن ي خ ا ي D د ن ت S ب a ر ت ب و ي، ک N a y a n ت. ب م ج ر، ئ و ي ج a ه ي ل ل ن Z a n ج ي a د ک a ت و ئ و ي د ب N g N a z a n ت، ک N a z a n ت، ل N z a n ئ و ک S ي د Z a n ت، ک N a z a n ت، ب ي ک S ي N z a n د خ o a z ت B z a n ت. ک و a ب ت N z a n ي ن ب R h m ي N z a n ي ن ي ئ و ک S ي، ک Z a n ي ن ي ت a ي ب ت ب ش ت ک ي D i a r i k r a u پ ي ني.

S r b a r ي ئ و ي گ و ت ر a، ئ م، ک N a z a n ي ن "ا س ت ي چي؟" ئ م ئ و N z a n ي ن ي ت a ي ب ت ب ا س ت ي ه م a ن، ل ک a ت k Z a n i m a n ا س ت ي گ ا ن ب د و ا ي ا س ت ي ي ک ي ه ا و ا گ a k a n ي ش ب گ ي ش ت ب ا س ت ي ج r a o j r n و ت a ک ا گ a ي کيش ل و B a r و ب گ ي ش ت ب a س ت ي ب و و ن ي ني ب م ل و ح a ي D ب ي n N z a n ي ن ي ئ م ل چ i D a خ ي ک و ر ت ک ر D و و ت و. و ا ت، ئ م پ a ش ئ و ي Z a n i m a n پ ي و ن D ي س ر و ش ت، ي a n گ R D o o n ب M r F و B r i t ي ل a س ت ي و ئ و پ ي و N D i y ش ل

ناو وای ژیا نی ئم ای مر قدا ئامادی ب و زانین ک تایب ت ب استی بوونمان د خ یذ س ر خ رمان ی زانین کانمان، ئم م یش واد کات ئم ن زانینی خ مان د ستیشانبک ین، یان بناسین و. دیار ب ک سی ن زان ه میش ئ و پرسیار، ک ک خا و ن داری استی، یا خود استی لای ک ی؟ ه ر ئم لای ن وا ل ن زان د کات ز رترین ت امان ل و بکات، ک نایزانت. ب ک س ک، ک نازانت، ب نموون فیل سووف، ه میش گ اان ب دوا ی استی ب بیرکردن وای ف ل س ف ی ی و یستی. ب ی بیرم ند ب وچان ویستوی ت ب دوا ی استیدا و ب ب ت، کات ک بیرم ند ئم د کات ب ئ و د یکات تا ل گای ئ و و ل س رچا و کانی ک ش کانی ناو بوونی خ ی بگات. ئوکا ت ش، ک ک سی بیرم ند ب استی د گات خ ی ل ناوچ کانی یقین نزیکد کات و و یستی ب و ناب ت گومان ل و بکات، ک جار گومانی تیادا دروستن کردو و.

ل س ر بناغ ی گوتن کانی لای س ر و ب ت پرسیارگ ل ک و ک: چ ن د زانین، ک د زانین؟ چ ن د زانین، ک ئ و د یزانی است یان ه ب ی؟ ه ر و ها چ ن د زانین، ک زانین کانمان باش ن ک خراب؟ ن نمای ی کی ف ل س ف ی ز رماند ک ن، ک ل ب ن چ ی ن زانینی خ مان بگ ین. ش ر ق ک ر د ن ی و لای ن ش، وات ن زانینی مر ق، ش ر ق ک ر د ن ی ئ و ب ش گ ر ن گ ی، مر ق ل خ ی دا ب ئاسانی درکیپ ناکات. است درکیپ ک ر د ن کانی ئم ای مر ق ب خ و ش نین ب تایب ت گشت ک س ل خا و ن ی ئ زموونی درکیپ ک ر د ن ی خ ی ت ی، ئم م یش، وات درکیپ ک ر د ن، پ ر س ی ک ل ش ر ق ک ر د ن کی ناساد، یان کار کی ئا ی ه زری. ئم م یش ب زری ل ب ر ئ و ای ه مو و ک ی ک در ک ب ه ق ی ق ت ی ش ت کانی د و ر و ب رمان ناک ین، ب ئ و ای در ک ر د ن ل ئم دا ب باشی ب س ک ت پ و ی س تمان ب و ی ب ل ل ک خ س ت ن ی ئ و زانیاریان دا ببین ل د و ر و ب رمان و پ مان د گات، ب ی گ ر ن گ ج خ ت ل و بک ین پ ر س ی در ک ر د ن پ ر س ی کی زانینی (م ع ر ی ف ی ی).

ب ئ و ای گ ف ت و گ کان ل ک ن ت ک س ت ی ف ل س ف ی با س ک دا چ ب ک ی ن و ج خ ت ل س ر ئ و لای ن د ک ین، ک ف ل س ف ل ئاکامی گ اان ب دوا ی چ نی ت ی پ ک ه نانی زانین دروستد ب ت. ل ناو ف ل س ف دا زانین ب ه ای ئ و پ ش ک نین و ت امانان و د ن س ازان، ک ف ل س ف ئ نجامید دات. جا واب ت ش نبیری ف ل س ف ی ل میان ی ئ و پ ش ک نین و ت امانان و ن شونماد کات و ب م ف ل س ف ئا است ی خ ی و ر د گ ر ت و و ک ف م ک ل بیر ک ر د ن و خ ی نیشاند دات. ل ناو ئم ف م گشت دووپا ت ک ر د ن و و ج و ی ن و کان ج ر دووبار بوون و ی ک دروستد ک ن ب ه مو ج ر ک ل ف ل س ف ک ر د ن و دوورن.

بیرکردن و کان ن ز کی ب ره مد نن. ز رب یش ئ و ن ز کی یش
 شت کی نو ناخو قذت، ل ز رب ییدا (ک دوو پاتکردن و و
 ز د یی پ نهان) و نابوونی ز ینی قو ل بین و ل واتادا
 ب دینا کر ت. ب ی، ه میش ل و ی د و تر ت، ل گوترا و دا،
 پو یستمان ب و ی ب د و ی یش می بیرکردن و ی و پ چ و ان ی ئ و
 لای ن ش ه میش د مان خات ب رد م ج ر س مین و ی ک ل گوترا و.
 گومان یش نا و ت، گوترا و ب ره می بیرکردن و ی و پ چ و ان ی ئ و
 گوترا و ی ل ش و ی چ ن بازی خ ی ن یشاندات. ئ م یش ل ب ر ئ و ی
 ز رب یی بیرکردن و ی کی سوا و و هیچی ل و س و زنا ب ت.

فلس ف = گوتنی گوتن کی ن گوترا و

ها و کات ل ز رب ییدا گوتن سنوری نیی و و ن کان هیچ کات
 پوختنا بند و. ب و اتا ی کی تر، ز رب یی ت گ یشتن ب د ست و نادات و
 دوو بار کردن و ی ئ و ی، ک د یز انین. کات کیش ئالان بادیو
 د پ ر ست بیرکردن و ل ئ م ئ ستا ماندا چی د گ ی ن ت؟ (5). ئ م
 ت گ یشتن و اما نل د کات ب ئ و بچین ه زی بیرکردن و ل ئ م دا
 و و ل خوار، یان ئ و ج ر بیرکردن و ان و و ل خوارن گوتن کی
 پو یست ب ره مناه نن. ل ر ب پو یستی د زانین ئا و ک ل
 س یرکردن فلس فی کانی فیتگ نشتن تایب ت ب م لای ن بد ین و.
 ل س ر ئ و بناغ ی ش ئا ماز ب ئ و د ک ی ن ب ئ و ی سنور ک ب
 بیرکردن و د انر ت پو یست بیر ل ه رد و ولای سنور ک بکر ت و ()
 وات ئ م م ر ج بتوانین ل و بیر ک ین و، ل شت ک، ک ناکر ت
 بیری ل بکر ت و) (6). ئ ب ت فیتگ نشتن پ یوای ئ و سنور ل م
 حا ت دا ل ر گ ی زمان و د ت دی. ب م ش و ی ب ت ئ و زمان
 بیرکردن و ل بیر ل ن کرا و جیاد کات و و ئ و یش، ک د ک و ت
 د ر و ی ئ م سنور و، ب ما نایید (7).

ب پ ی ئ و ت ماشا کردن فلس فیان ی لای س ر و ب ت گوتن ل
 پ یو ندی دای ل لای ک ب استیی، ل لای کی تر ب و ی ل ناخی گوتندا
 ئا ماد ی، ک ئ و یش و اتا ی؟ گوتن ف رمی ه ی و ئ م ف رم ش و اتا ی
 ه ی. وات ئ و ی ف رمی گوتن دیارید کات و اتا ک ی تی، یان ئ و
 و اتا ی ف رمی قس کردن د ست یشاند کات، ب م ب پ ر سین چن ئ م
 س ای ی فیتگ نشتن کاری ل س ر د کات، د کار ت و اتا
 ب ره مبه ن ت، یان ب گشتی چن د کر ت و اتا ب ره مبه ت؟ ل استیدا
 ئ و ی و اتا ب ره مد ه ن ت ب پ ی س یرکردن فیتگ نشتن فاکت
 Fact. ب م ل و بیر فلس فی یار یم ز ی تراکتا ت سدا،
 ئ و ند ی ل یحای بوو ب تین، و اتا ل پ یو ندیدا ی ل ت ک گوتندا.
 گوتن، ک م د ل ل ک، و ن ی ک، ل استیی ئ م استیی، ئ و ند ی

لـ تراکتاتس گیشوو بـتین، واتا بـره مد هـنـت. ئمـیش بـه کاری
 ئوی لـ گرووی گوتندا واتا حـشار دراو. هـرچی گوتنی توتـلـژی
 Tautology یـ (دوبار کردن وی هـمان واتا) بـم جـر نیـ. ئم
 جـر گوتنـ نـ وـنـیـکـ لـ استی و نـ واتایش لـ ناخیدا پـنهانـ.
 ئمـ بـ ئمـ واتای ئوی یـ گوتنی توتـلـژی شیای لـ بـردم
 بـمانا بوون ناکاتـو. نـک هـرئو، بـکو ئم گوتنـ لـ
 پـیو نـدیشدا نیـ لـتـک استی. توتـلـژی، کـ هیچ دـت
 لـ بـرئو وی واتای لـ ناخی خـیدا بـرجـستـنـ کردوو. لـ بـرئو وی،
 گوتنی توتـلـژی واتا دوبار کردن و بـ واتا، یان گوتنی
 گوتنـکی نا پـویست، گوتنی هـمان شت، گوتنی شتـک بـ هـمان وش و بـ
 هـمان واتا.

سـرباری ئوی گوترا، توتـلـژی گوتنی ئو شتـی، فیتگـنـشتـن
 گوتـنی، هیچ شتـک لـباری استی و ناـت. هاوکات توتـلـژی
 گوتنی شتـک گوتراو، لـ بـ واتای جیا، ئمـیش شـوازکی نا جـر لـ
 گوتندا دروستدـکات. ئمـیش لـ بـر ئوی شتـک دـترت پـشتر
 گوتراو، یان دوبار بوون و لـ قسـکـرندا پـکـد هـنـت. بـم جـر لـ
 قسـکـرندـکـانماندا شتـک دـتـین هـمان ئو شتـی پـشتر وتومانـ
 بـم دـکـوینـ ناو دووبار کردن وی یـک لـ واتا و دوور، یان هـمان
 واتا دوبار دـکـرتـو. لـ لـژیکشدا توتـلـژی دـتوانـت خـی
 وانیشاندات لـ ستـکـدا، یان لـژـسایـی هـمان بـهادا شتـک
 دـترتـو (9).

سـرئـنـجام:

سـرئـنـجام بـو تـگـیشـنـ دـگـین گوتنی توتـلـژی، گوتنـکی هـمان
 شت، دوبار کردن وی هـمان گوتنـ، دووجار گوتنی ئوی یـ، کـ
 گوتراو، بـیـ پـویستمان بـو دـتـ لـ توتـلـژی دوورکـوینـ و.
 توتـلـژی دروستکاری بـزاری و گوتنی شتـک دـیزانین. کـواتـ
 فـلسـفـی کاری کردنی ئو شتـی نـیزانین، فـلسـفـی بـ گیشـنـ بـوی
 نـوتراو، یان ئوی هـمان واتا، یان زانین بـدستـو نادات. گـر
 فـلسـفـی بـ گیشـن بـت بـ دانایی، ئو دانایی نـوتراو، هاوشـو
 و هـمان واتا لـخـ حـشار نادات. بـئوی فـلسـفـی دروستبـت پـویستی
 بـ بـین و دیسانـو دـستـکـرند و یـ. بـواتایـکی تر، لـ گوتندا،
 یان لـ بیرکردن و دا، کاتـک بـزاری و زـدـتـی دروستدـت،
 فـلسـفـی لـ و دا ئامادـبوونی نـت. بـ هایدیگـر پرسیار لـسـر
 فـلسـفـی کردن، نـک خودی فـلسـفـی، کاتـک مـرج بوو، کـ فـلسـفـی کردن
 توانای ئوی هـیـ بمانباتـو ناو پیاد کردن فـلسـفـی، هـرچی
 فـلسـفـی توانای ئوی هـیـ بمانباتـو ناو تـها فـلسـفـی و.

ئەمەش داوای مانەو، یان نیشته‌جەبوونمان لەدەکات، واتە ژیان
 لەناو فەلسەفە. مانەو، یان نیشته‌جەبوون لەناو فەلسەفە بە
 هایدیگەر گرنگ بوو تا بەمان هەبەت پەرسین فەلسەفە چییە؟ ئەگەرنا
 بەمان نییە پەرسین فەلسەفە چییە؟ لەڕێ ئەمە هاوکەکی خەمان لەتەک
 هایدیگەر نیشانەدەین، کە دەبەژێت: گشت سەردەمەکی فەلسەفەیی
 پەویستیەکی خەیی. کە ئەویش دواتر وادەکات ئەمە فەلسەفە
 بکەین. کاتەکیش فەلسەفە دەکەین پەویستمان بەوێیە لەو حەلی بین
 کردەیی فەلسەفەکردن لەبەنا بە گەشتەن بە زانینەکی نەزانراو، ئەو
 زانینەیی نادوو بار و نەوتراو.

سەرچ:

لە هەبەنا بەرین و فەرھەنگ کوردییەکانی تەردا زەربەیی بە
 چەنەبازی، چەقەسەری، چەقەسووی، چەقاوێسەری، زەروێژی، هەوێسەری،
 دەمەراشی، چەنەوێری هاتوو.

رەفەئەتەکان

Paul Ricoeur. History and Truth. Introduction : Charles A. Kelbley, Foreword : David M. Rasmussen . Northwestern University Press. 2007. pp.54-55.
 2.D.Q. McInerney. Being Logical: A Guide to Good Thinking. Random House Trade Paperbacks. 2005.p3

Bryan Magee. Från antikens naturfilosofer till dagens 3.
 moderna tänkare . Bonniers stora bok om filosofi. 1998.

4.Gunnar Fredriksson. Wittgenstein. En biografi.
 Stockholm : Bonnier. 1993.

5.Alain Badiou. Andra manifestet för filosofin.
 Översättning: Carin Franzén. Tankekraft förlag, 2012.s.
 1.

6.Ludwig Wittgenstein, Tractatus logico-philosophicus,
 översättning, inledning och noter av Anders Wedberg,
 Thales, 1997.s.37

.Ibid .4

Poul Lübcke. red . Filosoflexikonet. Stockholm. 1988. 5.
 Ss. 539-540

Dag Prawitz. ABC i symbolisk logik: logikens språk och 6.

grundbegrepp. Stockholm: Thales. 1991.s. 62.

Wittgenstein om tautologier och andra logiska satser.

http://www.phil.gu.se/posters/festskrift2/mnemo_radovic.pdf